

bode, godalho id.). Ara bé, en lloc de *akerr* es diu *akarr* «chivo», en biscatí occidental i, amb sentit secundari, en navarrès del Roncal, Zaraitze i Elcano. D'una forma intermèdia entre *akarr* i **ekoto*, o sigui **ekarr*, el diminutiu seria **etxarr*, segons la regla derivativa, de la qual donen exemples Mitxelena (*FonHistVca.*, 188, 189, 182) i Azkue (*Dicc.* II, 305c), com *txoloma* 'colomí' (que Leizarraga encara anomena *kolumba*), i se n'hi poden afegir molts més (*txarpatu* CARPERE, *txarrapau* = *esgarrapar*, *txarrantxa* «carranca», *txaratila*, *txapitula*, *txaparr* etc.). Ara bé: ¿podria aquest **etxarr* 'petit boc' donar una variant *itzarr* > *isard*? Sens dubte aquest darrer pas és molt aventurat, i tota la combinació és força rebucada.

ISATIC, ISATINA, derivats del gr. *ἴσatis* 'Isatis tinctoria', 'pastell'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*, *Dfa*.

ISCO-, prefix de compostos cultes, del gr. *ἴσχω* 'jo retinc'. *Isogalàctic*; *iscúria*; *iscurètic*; *isquèmia* (tots 1868, *SLitCosta*).

ISIDI, d'un nom savi *isidium*, derivat savi del grec *ἴσως*, *ἴσως*, que designà diverses plantes i remeis, pròpiament nom de la deessa Isis. □ 1.ª doc.: *Dfa*.

Corregiu en *AlcM* els noms *Isil* (no *Ísil*) i *St. Iscle de les Feixes* (no *Tuixes*). No s'ha de donar *isla* com a «no admès en català literari» sinó com un barbarisme per *illa*, intolerable en qualsevol mena de llenguatge (i més rar del que dóna a entendre *AlcM*, que ha usat docs. defectuosament copiats).

ISNELL, 'lleuger, llest, eixerit', arcaisme provinent del germ. comú *SNELL* 'actiu, llest, valent'. □ 1.ª doc.: *Llull*.

Germanisme comú amb l'oc. ant. i fr. ant. *isnel*, it, ant. *snello* id. Com ja ho mostra la *i*-, el mot català no pot ser un italianisme (contra l'opinió d'*AlcM*), que seria cosa estupenda en *Llull* i els altres medievals que l'usen. En germànic és comú a totes les llengües de la família (si bé no documentat en els textos gòtics): a-al. ant. *snēl(l)* 'llest, valent, forçut', b-al. ant. i ags. id. 'actiu, llest, novell, coratjós', neerl. mj. id. 'vivaç, eixerit', esc. ant. *snjallr* 'brau, eficaç, esforçat', noruec *snilli* 'escaient, bonic' (Ibsen, *Kjaerlibetens Komedie*, p. 43), danès *snild* 'astut', al. mod. *schnell* 'ràpid'.

La *i*- ha causat estranyesa: M-Lübke (*ZRPh.* XL, 212) l'explicava per aglutinació del ll. ī 'vés' (imperatiu de *IRE*), potser no sense part de raó, però sembla més convincent mirar-ho com el resultat de la fonètica sintàctica en les frases freqüents com *va isnel*, *chevauche isnelement*, *tost e isnelement* (< *va esn*-, *vauche esn*-), com suggereix Schultz Gora (*ZRPh.* XLVI, 76-7), si bé hi pogué ajudar una vocalització de *esn*- en (*e*)*in*- (com en *almoina*, *mainada*, *eima*, *raima*, *vaiet* etc.).

ISO-, forma prefixada de compostos savis, presa del gr. *ἴσος* 'igual'. *Isòsceles* [1805, Belv.], amb *σκέλος* 'cama'. *Isòcron* [Lab. 1840], amb *χρόνος* 'temps'; *isocronisme* [1868, *SLitCosta*]; *isocronitzar*. *Isògon* [Labèrnia 1840]; *isogonal*. *Isomeria* [Lab. 1840], amb *μέρος* 'part'; *isomèric*; *isomerisme*; *isòmer*. *Isoperimetre* [id.]. *Isodinàmic*; *isòèdric*; *isomorfi*; *isònom*; *isonomia*; *isòpode* [tots ells *SLitCosta*]. *Isòbara* [*DOrt.*] amb *βάρος* 'pesantor' i *isoterma* [*DOrt.*], amb *θερμός* 'calent', serviren de model per al tecnicisme de lingüística *isoglossa* (ja usat cap a 1900, almenys), format amb *γλῶσσα* 'llenguatge'.

Fontserè va posar al seu *DOrt.*, com addicions marginals: +*isocíclic*; *isocromàtic*; +*isodiastemàtic*; +*isosista* [cf. *isosísmic*, *Dfa.*, gr. *σεισμός* 'sacseig']; +*isostàsia*, +*isostàtic*; +*isotònic*; +*isòtop* [pròpiament 'que ocupa el mateix lloc', format amb *τόπος* 'lloc': «l'aigua pesant és un *isòtop* de l'aigua», format en anglès des de 1911], i *isoieta*; cf. *isoièties* (*Dfa.*), del gr. *ἰσοετής*, nom de planta, pròpiament 'dels mateixos anys', compost amb *ἔτος* 'any'. Valuoses addicions, de c. 1925, de la ploma de l'eminent físic català victimat pels franquistes.

Isolació, *isolador*, *isolament*, *isolar*, V. *illa* *Isòmer*, *isomorfi*, *isònom*, V. *iso-* *Isop*, V. *hisop* *Isoperimetre*, *isòpode*, *isòsceles*, *isosísmic*, *isoterma*, -*tèrmic*, *isòtop*, V. *iso-* *Isquèmia*, *isquèmic*, V. *isco-* *Isquiagre*, *isquial*, *isquiatric*, *isquiao*, V. *ciàtic* *Isquira*, V. *esquira* (*ESQUILAR*) *Isquium*, -*ion*, V. *ciàtic* *Istil*, V. *estil* *Istiu*, V. *estiu*

ISTME, pres del ll. *isthmus*, i aquest, del gr. *ἴσθμός* id. □ 1.ª doc.: 1695, Lacav.

DERIV.: *Istmic* [1868, *SLitCosta*]. *Istmitis* [id.].

ITEM, adverbi llatí que significa 'també, així mateix'. □ 1.ª doc.: *Llull*; 1647, *DTO*.

Iteració, *iterar*, *iteratiu*, V. *reiterar*

ITERBI, del nom de *Ytterby*, a Suècia, on s'obtingué la iterbita, mineral del qual s'extrau aquest metall rar. □ 1.ª doc.: 1868 [*SLitCosta*].

DERIV.: *Iterbita*; *itria*; *itri* [id.]; *itric*. D'aquí s'extragueren també *terbi* i *erbi*, altres metalls rars que s'han trobat en la iterbita.

ITINERARI, pres del ll. *ītinariūm* id., derivat de *iter*, *itinèris*, 'cami'. □ 1.ª doc.: 1805, Belv.

Altres DERIV.: *Itinerant*. Com a adjectiu, en les guies d'Artur Osona des de 1876 (*Guia itinerària de l'Alt Vallès* etc.).

Itri, *itria*, *itric*, V. *iterbi* *Itzel*, V. *zel*

IUCA, de *yuka* id., mot del taïno de Santo Domingo (*La Española*). □ 1.ª doc.: el primer que la descriví va ser el català Fra Ramon Paner, company de Colom, c. l'any 1495. El registra Lab. 1840.